

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Telefonszám: Lipót 974—24.
Minden pénz a felkötési hivatal címére küldendő.

Felolós szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Botár Imre
Buzogány Anna
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre 4 pengő

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Brassai Bácsi. (1800—1897.)

„Atyám! Itt az óra! Dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a te Fiad is megdicsőítsen tégedet.“
János ev: XVII. 1.

Harminc évvel ezelőtt egy szent Öreg haldokolt a kolozsvári kórházban, akit magas koránál és népszerűségénél fogva mindenki bácsinak szólított. Isten kegyelméből sokáig élt, majdnem száz esztendeig; de azért nem élte túl önmagát. Öntudatát, a dolgok iránt való eleven érdeklődését majdnem az utolsó percig megtartotta. A XIX. század történelme, a tudomány ereje, a művészet varázsa és a teremtő Géniusz minden készsége ottan ragyogott boltozatos homlokán. Szemeiben ott égett az égi tűz, melynek utolsó fellángolása is méltó volt ahhoz az örök forráshoz, amelyből merített egy hosszú életen át. Nemcsak önmagának merített, hanem osztogatott is. Még pedig pazar kezekkel osztogatott uton-utfelen, a két magyar hazában, amelynek vándor-tanítója volt . . . Praeceptor Hungariae . . . Elleste a számok titkait, s azokból állította fel a megdönthetetlen örök törvényt, amelynek neve: *Igazság*. A legbonyolultabb tétel is gyerekjáték volt öneki, mert fokról-fokra haladva építette fel a tapasztalati élet argumentumán nyugvó elméletet. S abból sarjadt az ő számára ezen a téren és a sokoldalú munkásság minden terén a siker koronája. Mint igazi buvár, behatolt az élő és a holt beszéd mélységeibe. Onnan hozogatta fel kelet és nyugat minden drága kincsét. S nyolc-tíz nyelven beszélve, mégis megmaradt tősgyökeres magyarnak, akinek a mai magyar nyelv sokat köszönhet. Zengő, magyar szójárását onnan hozta, hol a vasérc terem. Acéllá kovácsolta azt, hogy rozsdá ne marja s idegen máz ne tompítsa el szüzi tisztaságát, harmonikus csengését.

Otthon volt a természet világában, ahol minden picinyke fűszál, minden parányi bogárka érdekelte, mint alkotó része a nagy egésznek. mint osztályos társa a naprendszernek és a csillagvilágoknak. Mindezekben vizsgálta és csodálta, óráról-órára dicsőítette az örökkévaló Istent s mint buzgó unitárius — éppó'y hűséges hívő lélek, mint amilyen nagy tudós — egy percig sem kételkedett a vallás jövője felől. S megbocsátható önzéssel az unitarizmust tekintette a jövő vallásának. Akkor volt a legboldogabb ez a nagy Gyermeke, amikor zenét hallgatott, vagy abban maga is részt vett. Ilyenkor rendesen lehunyta a szemét, hogy a külvilág meg ne zavarja csendes ábrándjaiban; s elmerengett a témán, mely az ő számára lélek és élet, az élő Istennek legmagasabb fokú dicsőítése, angyalok harmoniája volt.

Szép, Jó és Igaz hármasszine alatt dicsőítette, mint engedelmes fiú a mennyei édes Atyát. Nem csoda tehát, hogyha a mennyei Atya is megdicsőítette őtet, megajándékozva hosszú és sikerekben gazdag élettel, amelynek alkonya is éppoly szelid és kellemes vala, mint egykor annak a hajnala a torockószentgyörgyi unitárius parochián.

Az unitárius világ ezekben a napokban Kolozsvárt ünnepet ül kiváló prófétája emlékére. Léleekben legyünk ott mink is a kegyeletes ünnepen s a százéves Brassai Bácsi példájából merítsünk új erőt, kitartást a további küzdelemre, a honmentő — *munkára*.

„Atyám! Itt az óra! . . .“

Szerkesztő.

Szent Columba.

(Szt. Adamnan. 625—704.)

Derék ember volt Szent Columba. Emlékét áldja az egész keresztény világ. Igen sok kolostort alapított. Neve azonos Jónás próféta nevével, mert héberül ez is galambot jelent. Már ebben a névadásban is kitűnik Istennek atyai gondviselése.

Az evangéliumból is azt olvassuk, hogy a szentlélek galamb képében szállott alá az örökkévaló Atyánk egyszülött Fióra: miért is általában a szentírásban a galambnak szimbollikus jelentősége van.

A Mester is arra inté tanítványait, hogy legyenek szelídek, mint a galamb. Tiszta szív és ártatlan lélek: — Krisztus tanítványainak ismertetőjegye. Megilleti hát ez az elnevezés a mi előjárónkat, akiknek szive-lelke olyan tiszta és ártatlan vela, mint a galambé. Templom volt az ő keble. S abban lakozott Istenek szentlelke. Egyéb isteni adományai mellett méltán viseli tehát ezt a szép nevet.

Szent Columba nemes szülőktől származott. Negyvenkét éves korában elhatározta, hogy Krisztusának hívására Irhonból áthajózik Angliába. És ő, aki kora ifjúságától fogva Krisztus szolgálatának szentelte életét gyarapítva életbölcsejét és megőrizve mindvégig testi épségét és lelki tisztaságát, — megmutatta, hogy már e földön alkalmas lehet valaki a magasabbrendű, mennyei élet folytatására.

Tekintete olyan volt, mint egy angyalé. Beszéde megnyerő. Munkája istenes. Lelkülete békés és vidám. Igéretére, tanácsára lehetett építeni. Igazi jó vitéze volt az Ur Jézus Krisztusnak utolsó leheletéig.

Imádkozott, írt, olvasott, vagy kézi munkát végzett, de egy órát, egy percet se töltött hiábavaló dolgokkal. Éjjel-nappal szüntelen el volt foglalva. Bőjtölt és virrasztott anélkül, hogy a szakadatlan munka terhére, vagy ártalmára lett volna.

Róla el lehet mondani, hogy kivétel nélkül mindenki szerette. És hogyne szerette volna, amikor arca mindig az örömtől sugárzott és szive is tele volt mélységes szent örömmel Isten áldásának hálds élvezetében.

P. b.

A víz benne van a szivacsban és a szivacs benne van a vízben; a víz mégsem szivacs és a szivacs mégsem víz; mert ez két különböző dolog. Épen így vannak Istennek fiai a Világban és Isten lakozik ő bennük. Ez nem pantheizmus, hanem Istennek Országa, amely az emberek szivében van, bár ők a világban élnek. Mint a víz a szivacsban, épen úgy van az Isten minden helyen és minden dologban, de az Isten ezektől mégis különböző.

Szadhü Szundar Szingh.

Óda.*)

Egy percre megállj, rohanó korok árja,
Mit titkos erő szakadatlanul üz;
Ráér ez a föld ama szörnyü tusára:
Még forrhat a szív, még dulhat a tűz.
Egy percre megállj, örök-ifjui Lélek,
A csillagok isteni sátra felett!
Bölcsöd arany álmái itt ma regélnek,
Mig ünnepet ül neked a kegyelet.

* * *

Oh, hol a sugárnak örömteli fénye,
Mely ennek a Napnak a hajnala lőn?
És hol Eleink nemes, ősi erénye:
A büszke királysas a sziklatetőn?
És hol van az illat a völgyi virányon,
Amelyen azóta száz tavasz élt?
És hol van a dallam a szivben... a fákon...
Mely százszor is elhala s újra zenélt?

Borul a vidékre bus alkonyi fátyol;
Bár még az a Nap, de ma más a sugár.
Elröppene rég idegenbe — mi távol! —
És lelked előtt, mint hirnőke jár.
Ám rezg az a fény a Te tiszta szemedben,
És glória vonja be fürteidet:
Nagy, szent az örömjaj az égi seregben,
Hogy ennyi homályban e fény született.

Eltörpül a nemzet. A szikla legördül.
A lég fejedelme ma szárnya-szegett.
Nem bir szabadulni az édeni törből,
Mit rá e világ sima orv-keze vet.
— Ám szárnyal a Hit, ha Te megnyitod ajkad;
És versenyez ő vele Tudomány;
Megnyugszik az Ur szeme, színe Terajta:
És újra keresztet a régi pogány.

Elhervad a rét. Letarolva virága...
A puszta vidéken a puszta kebel:
Nem lengi körül tavaszi-illatok árja,
Nem pezsdül örömben a láz heve fel.
— Ám terjed a balzsam a légben, a tájon,
Ha intsz mifelénk, örök-ifju kedély,
Ki áthaladál ama földi határon,
De kedvre, dologra Te vetekedél.

Elnémul a dal szava, játszi varázsa;
Elhallgat a lomb, el az ősi berek:
Oly rideg a szív — kialudva parázsa —
Hogy dallani lopva, titokba merek.
— Ám csendül a hang, zeng itt a Te lelked,
És k l nyomain szelid est-fuvalom:
A méla kobozt regeszóra Te kelte,
És nem marad ajk... fa ma hallgatagon.

*) Brassai Emléktábla leleplezési ünnepén, 1897. július 18-án, Toroczkószentgyörgyön, elmondotta Józán Miklós.

Im, itt a sugárnak örömteli fénye,
 És itt van az illat, és itt van a dal,
 És itt Eleink nemes, ősi erénye,
 A lét koronája: a nagy diádal.
 Mert fényt ragyogál Te az árva házára,
 Fényt napnyugaton, fényt napkeleten:
 Akkor kele föl, kilövelle sugára,
 Hogy százados éj vala nemzeteden.

És felvirul, im, Veled a haza kertje,
 Eloszlik a köd s vele tünt a homály;
 És csillog a szó, a Magyar honi nyelve,
 A tiszta zománcba, mit arra vonál.
 Nem volt idegen Neked India lantja,
 És otthon Olympon, az ős Tiberen,
 Mesélt Neked annyit a Mult köve-lantja,
 Hogy áldva csodálja a büszke Jelen.

Megnyilt Neked itten a mély s a magasság,
 És láttad a titkot: a mennyei jelt.
 Ez volt a babér, ez a szellemi nagyság,
 Amelyre a kor riadozva felelt.
 — Az Eszme köszönt, hogy bajnoka voltál...
 Rablánca lehulla, de fegyvere nem:
 És áll a viharban az egyszerű oltár,
 És lobban a láng a te kincseiden.

* * *

Egy percre megállj, örök-ifjui Lélek,
 A csillagok isteni sátra felett:
 Bölcsöd arany álmai itt ma regélnek,
 Mig ünnepet ül Neked a kegyelet.
 ... Egy percre mosolyg ide még az a gyermek,
 Ki gondtalanul fut a lepke után:
 Játékai egyre — romokba hevernek,
 És száll neve messze... a hir ajakán.

Tavaszi kép.

Az eső elállt. Minden oly tisztára mosva csillog, a nagy pocsolyák az országuton fénylenek. Süt a nap, a pacsirta szól. A kicsi százszorszép kiült az árok partjára, széles, zöld szoknyácskáját óvatosan teregeti maga körül és boldogan mosolyog a nap felé. Milyen szép a tavasz.

Az uton egy fiu közeledik. Maga előtt egy követ rug, mely erre-arra repül, éppen most a pocsolyába bele, úgy, hogy a sáros víz körös-körül fröccsen. A kis százszorszép ruhája is osupa piszok lett. Sirva huzta össze magát „csak meg ne lássa őt az a nagy, rossz fiu“. De biz' meglátta szegény, kis virágocskát, nevetve kirugta a követ a vízből, egyenesen a kicsire, fejen találva a szegénykét. A virágocska ájultan esett össze, lekonyult a fehér fejecskéje az árok partjára. Az a nagy, rossz fiu pedig vigan füttyürészve tovább szaladt. Mit törődött ő a kis százszorszéppel? De a nap mintha a felhők mögé bujt volna, nem sütött már olyan szépen és a madárénekek is elhallgatott...

Dr. Pándiné, Hjelt Aino.

Brassai Sámuel

Egy könyv fekszik előttem. A címe: *Dr. Brassai Sámuel élete*. A könyvet a magyar unitárius egyház Képviselő Tanácsának megbízásából az unitárius egyház egyetemes főjegyzője dr. Boros György írta. Terjedelme 372 oldal s a szövegen kívül néhány képet is tartalmaz.

Ez a Brassai életrajz már a második a magyar irodalomban. Az elsőt még a nagy háború előtti években *Fitz József* írta s benne a tudós, a bölcs, a polihisztor van megrajzolva. Azoknak a lelki adottságoknak és befogadásoknak hűséges képe *Fitz* könyve, amelyekből ki kellett fejlődnie Brassai géniuszának. Törvényszerűségeket nyomoz *Fitz* könyve s ezért szigorúan tudományos jellege van.

Boros György dr. másképen áll szembe hőseivel. Őt nemcsak a szigorú tudományos módszer érdekli, hanem Brassai az ember. Nem analizálja szét a tudós boncoló késével Brassai lelki egészét, hanem életének minden pontján az egész Brassait állítja elénk. Borost a szeretet, a kegyelet, a hős iránt való lelkesedés vezeti mindvégig munkája irásában. Ez a nagy különbség az ő könyve és *Fitz* munkája közt. S mi úgy érezzük, hogy nekünk így jobb, így melegebb, így kedvesebb. Ez a meleg emberi kép nekünk vonzóbb, örvendetesebb, eszményeinkhez közelebb álló.

Brassai életének legvonzóbb vonása sokoldalúsága, polihisztorsága. Életének számunkra szinte elérhetetlen művészete az, ahogy ő korának egész műveltségét saját személyében összegyűjteni és egy nagy szintézisben saját világnézetévé alkotni tudta. Ő volt az utolsó, aki még erre képes volt. A XIX. századnak szaktudománya még nem volt annyira kifejlődve, mint ma, amikor egy egész ember élet kell ahhoz, hogy valaki csak egy szaktudományt is becsületesen tudjon művelni. Sennek az elaprózódásnak, ennek az egyoldalúságnak amilyen nagy a haszna, éppen olyan nagy, sőt sokkal nagyobb kára is van. Fájdalmasan érezzük ezt főképen abban, hogy az egyetemes műveltségű, egységes világnézetű emberek kihalóban vannak s helyükbe minden világnézetet nélkülözők, vagy talán ami még rosszabb egy-egy szakkör képzetével telített világot megváltó álbölcsek lépnek. Ilyenek korunknak minden rendű és rangú „*naturalistái*“ (Oswald Häckel) *sportsman*-jei, technika imádói. Utóbbikat találóan nevezi *Kayserling* gróf *sofförtipusnak*. Ennek a világnézetnek találó szimbóluma a motorbicikli lehetne. A XX. századnak ilyen szellemtelen, üres, léha és nagyképi alakjai szoritják ki azt a mély gondolkodásu, merész röptü, pompás emberfajt, amelynek egyik legkiválóbb példánya s a magyar életben ritka alakja volt Brassai Sámuel.

Nézzük csak röviden, hogy ez a Praeceptor Hungaria, a magyarságnak nagy tanítómestere, milyen különböző forrásokból merített s hogyan lett ezáltal minden tudni vágyó és belső életre törekvő magyar embernek mintaképévé.

Brassai Sámuel unitárius papi családból indult el hosszú életútjára. Életének első tizedei épen olyan egyszerűek, mint sok más iskolát végzett emberé. Kolozsvári kollégiumban elvégezvén tanulmányait egész 32 éves koráig nevelősködéssel foglalkozik. Ez alatt az idő alatt megfordul Erdélynek főnemesi családjainál (Bethlen, Kendeffy Wesselényi stb.) mindenütt jó hirnevet szerezvén magának. Ez alatt az idő alatt tanul meg autodidaxissal németül, franciául és angolul.

1832-ben lép az irodalom terére egy esztétikai dolgozatával. Ez az irodalmi belépő mutatja Brassai igazi bensejét. Az ember önálló életének legelső tettei mindig arra engednek következtetni, hogy az ember szívéhez mi áll legközelebb Brassai egész életében művész volt. Egész működése, életalakítása egy nagy életművészet: a belső harmónia kialakítása. Ezért szerette olyan nagyon a zenét is (maga is kitűnő zongora-játékos volt), mert ez fejezte ki legjobban életének harmonikus ideáljait.

Öt évvel irodalmi fellépése után 1837-ben választják meg az unitárius kollégium történetföldrajz tanárává. Ez az időpont elhatározó lett a kolozsvári kollegium életében. Megérezte ezt a diákság is és nem törődve az iskolai fegyelemmel, szerenádokat adott az új tanárnak. Brassai a középkori rendszerben megavult tanítást rövidesen átreformálta. S 1841-ben Brassai befolyására a korondi zsinat eltörli a latin nyelvű tanítást s helyére a magyar nyelvű előadást teszi kötelezővé. Óriási tett volt ez akkor! Ekkor szakítanak Magyarországon a középkorral, ekkor kezd bevonulni az újkor gondolatvilága a magyar közönségbe. Ugyanekkor léptetik életbe Brassai sürgetésére a kolozsvári kollégiumban a szakrendszert az összes többi felekezeteket megelőzve. Ezekben az években írja tankönyvei jórészét is, mert kellenek az új iskolába az új szellem új eszközei is.

Az 1848-as szabadságharc után, melyben Brassai is résztvett, Pestre került. Itt azután igazán élvezhette amit oly nagyon szeretett: a zenét. Zenekritikái egymás után jelennek meg s a zenével még alig-alig foglalkozó magyar közönség nevelésében igen nagy szerep jutott Brassai írásainak. Szívéhez legközelebb Beethoven állott, azután Liszt, bár (igazságszeretetéért mutatja!) néki magyar cigányzene kárhóztatása miatt ellene mondott.

Brassai — az ő harmonikus világnézetére igen jellemző — egy nagy szintezésbe tudta olvasztani irodalmi — művészeti érdeklődését természettudományi kutatásokkal is. Sőt ezen a téren — a növénytan terén — az ő nevéhez fűződik több különös virágfaj felfedezése. Erdemei elismerésül külföldön egy ausztráliai virágfajt neveznek el róla. (*Brassaia actinofilla*) Mikor Kolozsvárt az egyetem megalakul, nem tudják milyen tanszékre nevezzék ki. Hiszen irodalomban, matematikában, természettudományban egyaránt kiváló volt.

Hiányos maradna Brassai lelkéről alkotott képünk, ha mellőznők az ő vallásos nézeteit. A teológia az, ami minden tudományos világnézet végső alapjaival foglalkozik s harmonikus világ-

nézet — már Aristoteles is így tudta — teológiai alapvetés nélkül teljesen lehetetlen. Így vallja ezt a legmodernebb metafizikai irányzat is és ebben Brassai valóban merész és új volt, tekintve, hogy a XIX. század nem kedvezett teológiai s metafizikai vizsgálódásoknak. Hogy Brassai nem tagadta meg a vallással való foglalkozást, abban, az ő nagy lelkén kívül valami része lehet az ő egyházának is, mely elavult dogmatikával nem kötötte meg azt Istentkereső egyéni lélek szabad repülését.

Ő mélységes hittel valotta akkor is, mikor egyes tudósok a vallásnak közeli végéről jósolgattak: »A lélekben mélyen, annak fenekén van a hitnek gyökere, mely sohasem szárad el.« S ki hinné, hogy a pozitivistá-materialista XIX. században ilyen mély érzellemmel telt sorokat ír egy természettudós az élő Istenről: »Az istentelen egyedül van a világon. Minden teremtmények dicsérik az Istent. A hajnalcsillag és az égnék csillagai magasztalják őt az ő titkos nyelvükön. Felírta ő háromszor szent nevét a kiterjesztett erősségre: Dicsőség Istennek a magasságban. Beírta ő szent nevét az emberek szívébe és a jó ember szeretettel őrizi azt. A jónak és a hívőnek álma édes és az ő halála még édesebb, mert tudja, hogy visszatér Atyjához«.

Brassai az ő hitét nemcsak magában hordozta, hanem mint jó misszionárius, felolvasásaiban bizonyosságot tett róla s minden alkalommal igyekezett hallgatóit az igazi krisztusi életnek megnyerni. Mint igazi unitárius nem az unitárius egyháznak, hanem az egyetemes kereszténységnek, a krisztusi életnek akart híveket szerezni. Ez volt a harmonikus lélkének legharmonikusabb vonása. És ezért volt ő *szükségképen* unitárius, mert a minden felekezeten felül álló keresztény egyetemességet tartotta mindig szem előtt.

Ez néhány elnagyolt vonásban Brassai Sámuel lelki képe. Nem sok, de ennyiből is kivehető, hogy rendkívüli jelenséggel állunk szemben. Ő az utolsó azoknak sorában, akik a világnak Aristotelest és Leibnizet adták. A legteljesebb harmoniát, a legmélyeségesebb *optimizmust*, az igazi, örök, keresztény *humanitást*.

Szomorú, széttépett, hitnélküli, blazirt és cinikus XX. század! Ime egy ember akit te meg nem ismersz, akire te idegenül nézel. Egy ember, akinek ideáljait te avultnak, idejétmultnak mondd. S mégis titokban te is valami ilyes eszmény után vágyódsz. Lázás gyötrelmedben ismét *az Embert* keresed, az egész embert, az egyetemes embert, kinek szíve kielégítetlen, míg az örök Harmoniában: az élő Istenben meg nem nyugszik. Modern ember, ismerd meg Brassait, ismerd meg saját magad.

Jancsi László.

A mi korunk válsága egyenesen a vallás és nem vallás, az istenhit és az istentagadás küzdelmében áll.

Brassai.

Brassai Sámuel,*) mint középiskolai tanár.

VIII.

Brassai nemcsak az ifjúságot, az iskolát is újra akarta teremteni. A latin iskola kora lejárt. Ebből a magyar nemzet immár kinőtt s ha nem, ki kell emelni. Az ifjúságot a nemzet számára kell nevelni. Az ifjakat önállóságra és függetlenségre kell szoktatni, hogy majd ők azzá tegyék a nemzetet s annak minden ügyét.

1840-ben a bölöni zsinat elhatározza, hogy a felsőbb osztályokkal minden tárgy latinul taníttassék, latin kézikönyvből, az ifjúság az iskola falai között latinul beszéljen. 1841-ben a korondi zsinat eltörli az előbbi határozatokat s rendeli, hogy minden tárgyat magyarul tanítsanak szakrendszer szerint az osztályrendszer helyett. Új tárgyakul felveszik a magyar nyelvtant, Európa földíratát, Erdély, Magyarország és az ó-kor történelmét, geometriát, rajzot és természethistóriát.

Első tekintetre látni lehet, hogy ez a határozat az új ember új felfogását juttatta diadalra. Így csak a korát meghaladó modern ember, a reális tudás apostola gondolkozik.

Brassai az iskolát három csoportba tagolja. A három első (ma elemi) osztályt elnevezi *magyar iskolának*. Ez fejezi be a családi nevelést. A kezdő tanulót a családtól nem szabad elválasztani idegen nyelv tanításával és annál kevésbé idegen nyelven való tanítással. A latin nyelvet a magyar iskolából teljesen kiszorítja s a németet is csak a 3-ikba veszi fel. Az első csoportban csak magyarul tanuljanak s a nyelv szabályaival úgy ismerkedjenek meg hogy a következő csoportban, melyet *psychológiának* nevezett, a latin nyelvet gyökeresebben és állandóbb, kiterjedtebb ismerettel megtanulhassák mint eddig hosszabb évfolyamok alatt lehetett.

A harmadik csoportot elnevezi *filozófiai* folyamatnak. Ez a terv a 8—18 éves ifjúságnak a tudományos pályára alapos előkészítéséről gondoskodik. Minden azon fordul meg, hogy a tanító tisztában van-e a föladattal és van-e ahhoz megkivántató kitartása. Ha csak arra igyekszik, hogy az óráit kijárja, hogy a tankönyveket eltanítsa, csak félig teljesíti kötelességét. Ellenben, ha tárgyat és a célt átlátja, átérzi és azt a tanulóval is elsajátíttatni kész, akkor az iskola megfelel feladatának.

Háromszáz esztendő szokást és hagyományt nem lehet egy-két nap alatt kitörölni. Az, aki benne van, azt hiszi, hogy nem is lehetne el nélküle. A latin iskola nem egy felekezeté, hanem az egész magyar nemzeté volt. Ez volt a tulajdonképeni magyar nemzeti iskola azok szemében, akik benne éltek. A nemzet a törvényhozást latin nyelven gyakorolja. Azt szuggérálja magának, hogy ezzel a klasszikus ó-korhoz kapcsolódik.

*) Mutatvány az Életrajzból, amelyet dr. Boros György, kolozsvári theol. tanár, egyházi főjegyző írt az E. K. Tanács megbízásából.

Brassait semmiféle hagyomány, vagy tekintély nem zavarja ki egyenes ösvényéből. Nyersen és élesen megmondja, amit igaznak tart: „megrögzött előítéletből nem engedjük, hogy a tanulók ajkai, másképp mint csak egy tőlük fel nem foghatott, holt idegen nyelv edényfalán át nyalogathassák a tudományos ismeretek mézét. Tantalusi állapotban tartottuk őket, mutattuk az eledelt és italt, melytől lelkük gyarapodnék, de nem engedjük hozzányulni. Ideje már ezen visszás és az egész józan világ által nyilvánosan kárhoztatott cselekvésmóddal felhagyni“.

Ilyen megokolással nyújtotta be javaslatát az iskola főhatóságához. Nem jól számított. Nem vette figyelembe, hogy a régi várfalak közé töltött törmelék lomha tömegében még az ágyugolyó is elszűnyel.

A zsinat 1840-ben szigorúan ragaszkodik a régi rendszerhez. De a szabálnál mindig erősebb volt a közszellem. Magyarországon a magyar nyelv életfája immár kezd terebélyesedni. A sajtó hatalma, ha békiyóba kötött lábbon is, csak növekedett és még a klasszikusok barátai is kezdték jól érezni magukat alatta. Az országgyűlés kimondja, s a kormány elrendeli, hogy a felső- és középiskolákban tanítsák a magyar nyelvet.

1841-ben a korondi unitárius zsinaton a Brassai terve legalább részben valóra vált. Meghatározták, hogy a magyar nyelv legyen a tanítás nyelve, de nem engedték meg, amit Brassai kívánt, hogy felsőbb osztályokban a latin olvasása bizassék a tanulókra, a tanár legfennebb egy órát tartson velök, hogy segítse őket a klasszikusok élvezésében.

A korondi zsinat érdeme, hogy ezt a haladó lépést megtették. Brassai nem volt megelégedve és nem nyugodott meg rajta. Cikket írt a *Nemzeti Társalkodó*-ba. Fölvilágosítja a közönséget, hogy ami a nemzetnek sikerül és jó, az nekünk nem szükséges, sőt káros is. „A nyelvtani szabályok könyvnelküli, értetlen tanulása, használata egy pár latin auctor *plága* közti exponálása, néhány *stylus* és *exercitium* írása, egy kis *culinaris* beszéd... latinul írt törvényeikünk értéke... megérdemli-e, hogy érette életünk legszebb, legreménytelibb korából 10—16 évet feláldozzunk? Van-e istentelenebb életpazarlás, mint midőn 6—8 éves gyermeket két évig declináltatnak, conjugáltatnak, comparáltatnak, minek megtanulására legfönnebb 6 hét elégséges“.

Brassai, mint gyakorlati pedagógus, a latin nyelv tanítását a magyar (anya) nyelv tudására alapítja és egy tanító kezére bizza. Ugy, ahogy most nyolcvan esztendő múlva már hivatalosan is gyakoroltatják. Aki az anyanyelvét érti és érezi, az már könnyen tisztába fog jönni egy idegennel is. „Nem pótolja a gyakorlati tanulmány hiányát avagy csak elégtelenségét is semmi elméleti tanulás“ — mondja később.

A tanításban a szakrendszert kell életbe léptetni, de ez is csak úgy vezet sikerre, ha olyan tanárok tanítanak akik a tanulót fel tudják vinni mindenik lépcsőfokra. A tanulókból rögtönzött tani-

tóktól nem várt sikert, bármennyire becsülte is jó igyekezetüket.

A szakrendszer életbeléptetésével az unitáriusok megelőzték a többi felekezeteket. Az ekkor le-
tett alapon épült föl a magyar középiskolai oktatás tudományos szervezete. Ha nem is vették innen más intézetek, bizonyos, hogy Brassai gondoskodott a főelvek általános elterjedéséről, százakra menő alkalmi és alkalmazott fölszólalásával.

Az egyház vezetőségét Brassai szép gondolatai nem hódoltatták meg. Ezt érzékenyen tapasztalták barátai, midőn látták, hogy két évi igazgatói működése leteltével mást választottak igazgatóvá. Brassai talán észre sem vette a mellőzést, hiszen sohasem volt bőkezűbb az üdvös eszmék termelésében. Még tartott a magyar iskola reformálása körüli buzgólkodása, midőn sürgetni kezdi a természettudományok alaposabb tanítását. Kéri, hogy természettani szereket szerezzenek s miután tudja, hogy az egyháznak nincsen rá pénze, sajátjából ajánlja fel a szükséges összeget (600 frtot) a legelőnyösebb föltételek mellett. Csak azt köti ki, ha ő megtalálna halni, anyjának fizessék a kamatját. Minthogy ez a feltétel nem következett be, a kölcsönnek nagyobb részéről önként lemondott. Többet is tett. Nagyszámu ismerőse között az egyház pénztárának tekintélyes összeget gyűjtött.

A Brassai tervének megfelelően kiemelték a gymnasiumot abból a szűk keretből, melynek tapasztalati tudományokhoz vezető útja nem, sőt még ösvénye sem volt.

Nem sokat törődik a nehézségekkel. Amit nem tud elérni az iskolában, annak csinálja a propagandát a sajtóban. Még ennél is tovább megy. 1844-ben külföldre készül „az iskolai szerkezetek tetteles és tapasztalati ismerete öregbítésére. „Önköltségén a némethoni jeles iskolákat szándékozik megjárni. Miután erre oly időt szükséges választani, mikor a tanítás még folyamatban van, a közvizsgákat elébb akarja letenni s erre felhatalmazást kér. Az E. K. Tanács „a kedvező alkalmat használni akarván, a kért engedelmet megadta.“

Brassai 1874-ben középiskoláink ügyében a tanulmányutjáról Salamon Ferencnek *Közoktatásunk Reformját* bírálva, így emlékezik meg: „Midőn én 1844-ben néhány német gymnasiumot, tanulság kedvéért, meglátogattam, Berlinben egy tanárra akadtam, akinek tanításbeli eljárása ez volt: Matematikai kézikönyv nem volt a tanulónál. A tanítási óra egészen kérdezősködésből állott. A tanár a gyermeket foglalkoztatta részint dolgoztatással, részint élőszóbeli kérdésekkel és feleletekkel. Az ismeretleneket a tanítvánnyal találhatta ki a már ismeretekből. És így végeredményében maga iratta meg a kézikönyvet. Soha ideált ilyen szépen realizálva nem láttam.“

Ennek a külföldi utnak kevés önálló emléke között elsőrendű Brassainak egy levele Nagy Péterhez^{*)}, melyben útját, tanulmányait s ismerőseit felsorolja.

^{*)} Református püspök — később — Kolozsvárott.

Emlékezés Szilassy Aladárnéra.

„Hullatja levelét az idő vén fája — és minden lehulló levélre valakinek a neve van ráírva. S ahogy hullanak az örökkévalóság avarjára e hervadó levelek, úgy távoznak földi látóköreinkből mindazok, akik abban értéket képviseltek: azok is, akik meleg szeretetükkel az életet számunkra széppé, színessé varázsolták és azok is, akik nemes példájukkal fátylaként ragyogva, megvilágították az utat, amelyen haladnunk kell, ha magasabbrendű, krisztusi életet akarunk élni

A magyar protestáns női társadalomnak egymás után két ilyen vezérlő szövétneke aludt ki a közelmúltban. A múlt év első napjaiban Perczelné Kozma Flórát kísértük utolsó útjára: és még alig hegedtek be a fájó sebek, amelyet nagy asszonyunk váratlan elvesztése lelkünkön ejtett: ez év április végén már ismét egy nagy protestáns asszony ravatalánál állottunk. Szilasi és pilisi özvegy Szilassy Aladárné feküdt a ravatalon.

Mint előkelő gazdag főnri család leányának mint magas társadalmi állású férjü feleségének minden lehetőség megadatott számára, hogy a magasrangu hölgyek fényűző, külsőségeiben ragyogó életét élje Ő azonban nem ezt választotta. Mint ahogy a katolikus vallást, amelyben nevelkedett, feleselerte a Kálvin puritán hitével, épp úgy elfordult a fényűző szórakozásokat hajhászó élettől és az Ur szőlőjének csendes munkása akart csupán lenni. Az is volt a szó legnemesebb értelmében.

Nagy vagyonát úgy tekintette, mint letéteményt, amelyet az Ur azért bizott rá, hogy segítsen vele a szűkölködőkön, a nélkülözőkön, hogy intézményeket létesítsen, amelyek hivatta vannak megvalósítani Isten országát e földön. Rendkívüli szellemi tehetségeit, nagy műveltségét, szervező képességét mind e szent cél szolgálatába állította. A Lorantffy Zsuzsanna egyesület a maga kiterjedt intézményeivel: varró és evangélikáló óráival, leányotthonával kollégiumával, kórházával, diakoniszta képzőjével, kápolnájával, benne tiszteli nemcsak alapítóját, hanem legfáradhatatlanabb munkását is. És a nagyasszony egyénisége, amelyben a puritán protestáns asszony egyszerűsége, mély vallásossága, az uri finomság és a férfias energia oly szerencsés összetételben egyesültek, annyira emlékeztett a dicső emlékü fejedelasszonynak ragyogó alakjára, hogy méltán választotta őt mintaképeül. A háboru alatti és utáni időkben megkettőződik az ő nagy tevékenysége és amidőn veszélyben forognak a legszentebb eszméi: a vallás és haza; ott látjuk őt az ezek megvédésére összesereglett magyar nők élén, mint a Magyar Protestáns Nőszövetség egyik alapítóját, amelynek a mi felejthetetlen Perczelnénk együtt vezére volt. Most már mind a két nagyasszony árva kagyott bennünket. De ne sirassuk őket, tanuljuk meg Szilassy Aladárnétól azt is, hogyan kell a keresztény léleknek Isten szent akaratában megnyugodnia. Amidőn forrón szeretett kis unokája halála alkalmából részvétnyilatkozatokkal keresték fel jóbarátai, azt írta egyik válaszlevelében: „Nem szabad Isten ellen zúgolódnunk,

inkább köszönettel tartozunk azért, hogy a kedves gyermeket nekünk adta és addig is örülhettünk neki.

Mi is zúgolódás helyett adjunk hálát Istennek, hogy ilyen kiváló vezéreket adott nekünk s kérjük, adjon nekünk erőt az ő ragyogó példájuknak követésére!

Buzogány Anna.

IFJUSÁG.

A Missióház kibérelt a Pongrácz és Valéria állami telepeken egy egy hámszobás lakást, hol 14 ifjutteljesen ingyenesen helyezett el. A következő egyetemi évben az említett internátusokat szintén fenn kívánja tartani Missióház, miért is az érdeklődők és érdekeltek tájékoztatására és miheztartása végett ez uton közlöm az internátusi szabályzat egyes pontjait. 1.) A „Missióházi Bizottság”-hoz címezve kérvény irandó (név, foglalkozás, fakultás, régi lakás, szülők foglalkozása és lakása feltüntetendők.) 2.) A kérvényt a „Dávid Ferencz Ifjúsági Egyesület Elnökségéhez” 1927 augusztus hó 1-ig kell benyújtani (Az augusztus 1-ig be nem adott kérvényeket nem vesszük figyelembe) 3.) A felvétel egy iskolai évre történik, vagyis szept. 1-től a következő polgári év szept. 1-ig. 4.) Van teljes diju, fél diju és ingyenes hely. (Teljes dij kb. 10—15 pengő havonta). 5.) A kérvényt első fokon a Dávid F. Ifj. Egyes. választmánya bírálja el. 6. A végleges felvételt a „Missióházi Bizottsága” eszközli.

HIREK.

Telefonszámunk: Lipót: 974—24.

Kovács József hódmezővásárhelyi téglagyáros és földbirtokos hívünket, a Duna-tiszamenti Egyházkör 98 éves felügyelő gondnokát a közélet terén kifejtett munkássága elismerésül a Kormányzó ur: kormányfőtanácsossá nevezte ki. Amidőn erről örömmel számolunk be, érezzük, hogy egy a közélet számára is hasznos munkával eltöltött élet kapott már a földön elismerést. Szeretettel és tisztelettel köszöntjük ez alkalommal is köri gondnokunkat és betegségéből gyógyulást kívánunk.

Istentiszteletek a fővárosban a nyári időben: Minden vasárnap d. e. 11 órakor az V. Koháry-utcai templomban.

Esztétést, keresztelést, temetést egy nappal előbb kell bejelenteni. Ezt saját érdekében mindenki tartsa szem előtt. Hivatalos órák: délelőtti 9—12-igés délután 2—4 óráig.

Lakásváltóztatás esetén egy levelezőlapra kérjük az értesítést az új címről, hogy lapunkat pontosan kézbesíthessük.

Ha egy családban betegség, vagy egyéb baj támad, ha valamely család tagja kórházi ápolás alá ke-

rül, hozzátartozói levélben vagy telefonpól értesítsék a lelkési hivatal erről, hogy amennyire erőnkől telik, enyhítsük testi-lelki fájdalmát, szenvedő testvérünknek.

Pénztári órák a budapesti lelkési hivatalban d. e. 9-től d. u. 4-ig. Adót, előfizetést, adományt átvesz Gál Miklós pénztáros.

Lelkészek figyelmébe. Junius 30-ig minden lelkésznek igazolnia kell fennálló családi állapotát hatósági bizonyítvánnyal. A bizonyítványok közvetlenül a kultuszminiszterium III. osztályhoz küldendők.

A háboru halott hősei emlékének szenteltük május 29-ikét. Ezen a vasárnapon templomainkban meggyújtottuk az emlékezet fáklyáját s szeretettel emlékeztünk meg azokról, akik a harcot — földi értelemben is — megharcolták bátran.

Igazgató Tanácsunk május 29-én tartotta rendes ülését, amelyen a Missió Bizottság 1926 évi jelentését, dr. Molnár Jenő jogtanácsos birtokjelentését, az államsegélyek felosztásának tervezetét és egyéb elnökileg elintézett ügyeket tárgyalt le illetve vett tudomásul az Igazgató Tanács.

A **konfirmáció** mindig megható ünnepe egyházi életünknek. Sok szülő könnye hullott a templom padjára az idén is, részint a régi visszaemlékezés részint konfirmáló gyermeke öröme miatt. Husz leány huszonkét fiu hallgatta dr. Csiki Gábor missziói lelkész lelkésítő, hűségre intő bucsuzó beszédjét, amellyel elbocsátotta őket; 20 leány és 22 fiu felelt értelmesen a feltett kérdésre s tette fogadalmát Istenhez, Jézushoz s egyházunkhoz való hűséges életre és 20 leány és 22 fiu vette fel s fogadta lelkébe a kenyérrel s borral az Ur Jézus szent lelkének erejét, szeretetét hitét. — Az áldás amit Józán vikárius mondott el felettük, úgy hullott lelkükre mint virágra a harmat . . . Templomozás után, amint ez már évek óta szokás a konfirmáló ifjak egymás közt gyűjtöttek — az első adományuk az egyház javára — 85 pengőt, amit a konfirmálók adománya címén az egyház fenntartási alapjához tettünk.

Klotild főhercegnő, József főherceg édesanyja junius első hetének fájdalmas vesztesége s vesztesége a magyar életnek, amely egy nemes szívű főhercegnőt veszített el benne. Temetése junius 6-án vol, melyen egyházunkat Józán Miklós püspök vikárius képviselte.

A **Dávid Ferenc Egylet** május 6-án délután 6 órakor tartotta évad záró közgyűlését. A főtitkár, a pénztáros tettek jelentést és számoltak be az Egylet szellemi és anyagi vagyonáról. Ugyanezen gyűlés foglalkozott az Egylet elnökének dr. Nyiredy Jenő egyet. tanárnak vezetése mellett, a régi alapítói és tagdíjak átszámításával. Alapítói díj: 50 pengő. Tagdíj egy évre: 2 pengő. Mindjárt a gyűlésen — jó példát mutatván — régi alapítói tagságát megújította Józán Miklós vikárius és dr. Ürmössy Gyula nyug. igazg. Ezuton is kérjük a régi tagokat és azokat akik új tagokként akarnak belépni az Egyletbe, hogy a meghatározott

díjat sziveskedjenek póstantalványon és **nem csekken** beküldeni a budapesti lelkeszi hivatal címére.

Dr. Gelei József szegedi egyetemi tanár, a szegedi unitárius leányegyház gondnoka a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Május 28-án tartotta székfoglalóját. A biológia terén végzett buvárlatainak eredményeit a külföldi tudományos világ nagy érdeklődéssel kíséri.

Dr. Nyiredy Géza és felesége egy arannyal himszett fehér urasztali terítőt ajándékoztak a Misszió-ház imatermébe azzal a meghagyással, hogy addig, amíg az imaház elkészül, a Koháry-utcai templomban használjuk. Pünkösdkor már ezt is használtuk. Isten áldása legyen a jótmunkáló kezekben.

Pünkösd ünnepén 440-en járultak az Urasztalához. Konyeret Kovács Gábor presbiter; bort Józán Miklósné főtiszteletű asszony adományoztak. Isten áldása legyen a jó sziveken.

A Protestáns Nőszövetség június 10-én tartotta az évi közgyűlését, amelyre a vidéki Nőszövetségek képviselői és a helybeli tagok nagy számban eljöttek. özv. Szilassy Aladárné a nemrégiben elhunyt alapító elnök érdemeit méltatta Pálmai Lenke int. főigazgató. Fővédnökül: gróf Bethlen Istvánnét kérték fel. Jelentések, tisztujítás töltötték be a közgyűlés gazdag programját.

Kaposvári hiveinknek június 12-én tart templomozást Józán Miklós vikárius a református templomban. Ugyanaznap este az ottani ref. egyházi énekkarok vallásos estélyén előadást is tart: a Zsoltár lelke címen.

Kebli Tanácsunk június 19-én vasárnap d. u. 5 órakor tart ülést. Ezt megelőzőleg jun 17-én péntek d. u. 5 órakor a Gazdasági Bizottság, június 18-án d. u. 5 órakor a Hitéleti és Nevelésügyi Bizottságok ülészeknek.

Unitárius Istentisztelet Debrecenben. A debreceni leány egyházközségnek 1927 évi április hó 23 és 24-én kedves vendége volt, szeretve tisztelt főpásztora Józán Miklós püspöki vikárius ur személyében, ki ez alkalommal egyuttal esperesi vizsgálatot is tartott, mely alkalommal mindent a legnagyobb rendben talált. Április hó 24-én d. e. fél 12 órakor a Kossuth-utcai ev. ref. templomban urvacsora osztással egybekötött istentiszteletet tartott, mely alkalommal igen szépszámu közönség jelent meg a templomban, kik közül ugyan nagyon sok más vallásu is volt és áhitattal hallgatta a vikárius urnak magasszárnyalásu szivekig ható beszédét. Urvacsorát vettünk 48-an. Ugyanez alkalommal konfirmált 3 unitárius növendékünk is, akik ez alkalommal a dr. Csiki Gábor szerkesztésében megjelent „Hiszek egy Istenben“ című könyvéből egy-egy diszpéldányt kaptak konfirmációi emlékül, ezen gyönyörű munka mindennél kedvesebb és értékesebb, melynek ismerete egész életükön keresztül megfogja tartani igazi vallásos érzésük és hitükben. Egy debreczeni unitárius“.

Személyi hírek. Vitéz dr. Fábry Dániel őrnagy hivünk doktorrá avatása június 4-én délben folyt le a Közgazdasági Egyetemen, ahol nagyszámu közönség tüntetett szeretetével az avatottak mellett; A mi doktorunkat mi is szeretettel köszöntjük s neki és boldog édesanyjának igaz szívből gratulálunk.

Dr. Borbély Gyula kir. járásbíró és **Szilágyi Terike** urhölgy június 1-én, Miskolcson — **Dr. Ütő Endre** kir. tvszéki joggyakornok és **Jánosi Klárka**, június 6-án Budapesten — **Dr. Szin'e János** pénzügyminiszteri titkár és **dr. Péterffy Margit** orvos június hó 15-én tartották esküvőjüket. Mind a három párnak igaz boldogságot kívánunk.

„**Hiszek Egy Istenben**“ dr. Csiki Gábor könyve kapható a budapesti lelkeszi hivatalban. Ára: 4 pengő.

Az elemi iskolások és középiskolások választani vizsgáját június 12-én, illetve 16-án délután tartottuk meg a templomban. A tanulók mindkét alkalommal a szokásos virág helyett pénzt adományoztak, azzal a rendeltetéssel, hogy abból szegény társaiknak a tél folyamán cipőt csináltassunk. . . . Ilyen virág az örök nyíló virág. . . .

Változás az amerikai Unitárius Egyház elnöki székében. Az amerikai Unitárius Egyház eseményei, minket magyar unitáriusokat is közelről érdekelnek. Az elmúlt nehéz esztendő folyamán a két egyház között a testvéri kapocs oly szorosra fűződött, hogy azok belső eseményei is közös érdeklődésre tartanak számot. Az összeomlás után az Angol Unitárius Egyházzal egyetértően az Amerikai Unitárius Egyház volt az, amely elesett népünk számára új hitet és biztatást hozott s annak igazságát a világ közvéleménye elé vitte. A kérdést azóta is állandóan felszinen tartják. De nem csak jó szót kaptunk tőlük, hathatós anyagi támogatásban is részesültünk az Amerikai Unitárius Egyház részéről Erdélyben és a Királybágon innen is egyaránt. Illő dolog tehát, hogy hálával emlékezzünk meg annak elnökéről, aki a magyar testvérek iránt való érdeklődést és áldozatkészséget egyházában mindig óbren tartja s aki most 27. évi áldásos szolgálat után az elnöki székről lemondva ismét gyakorlati lelki pásztor lesz. Dr. Samuel A. Eliot 27 éven át volt az Amerikai Unitárius Egyház nagy tekintélyű elnöke, megelőzően pedig két évig titkára. Az a szédületes haladás és siker ami azalatt a 29 esztendő alatt az Amerikai Unitárius Egyház szellemi és anyagi téren egyaránt elért, nagymértékben dr. Eliot munkájának az eredménye. Hogy mi történt azalatt a rövid idő alatt, megmondja egy kis statisztika. Az Egyház anyagi ereje, mit most a vallásos élet fejlesztésére fordít, pontosan megkétszereződött. S a központi hivatal tisztviselőinek a száma meghatszorosodott. S csak most fejezték be Bostonban, az unitárius Rómában, egy hatalmas központi palotát, honnan mint centrumból az amerikai unitárius élet ország-szerte irányítást nyer. Huszonkilenc évvel ezelőtt dr. Eliot — amint mondja — isteni sugallatra lépett az Amerikai Unitárius Társulat szolgálatába.

Érezte, hogy Isten hívta el, hogy azt felvirágoztassa szellemileg és anyagilag megerősítse. S most, amikor ezt a munkáját hatalmas sikerrel elvégezte, visszalép és új munkásoknak adja át a helyét. »A legszobbb hivatás a világon a lelkipásztoré, ki életét hívei boldogítására szenteli« — mondja dr. Eliot. Szíve vágya szerint most imé ismét lelkipásztor lesz abban a gyülekezetben, melynek egykor a világhírű Channing hirdette az unitárius igét Bostonban. Mint nagynevű apjának, a mult év folyamán 92 éves korában elhalt Charles Eliot-nak, kit a történelem már életében »Amerika első polgárának« nevezett, neki is számtalan alkalma nyílt életében a politikai és a pénzügyi karrier felé, de ő a lelkipásztori szolgálat örömeit választotta és az anyaszentegyházat építette Isten dicsőségére. Neve tulnőtt felekezeti és saját nemzete határain. Ismeretes csaknem az egész protestáns világban, mindazokban az egyházakban, melyek a hit kérdéseiben a lelkiismereti szabadság eszméjét hirdetik. Egyik szervezője volt azoknak a nemzetközi kongresszusoknak is, melyeknek célja a nevezett egyházak híveit egy hatalmas világszervezetbe tömöríteni. Isten áldása kísérje őt az új munka mezején is. S a nagytekintetű, világhírű vezérférfi hadd találja meg azt az édes örömet, amit egy lelkipásztorunk egy kis gyülekezet szolgálatára nyújt.

Jerem'ah Smith alapítvány a magyar ifjak részére. Még élénk emlékezetünkben él Smith Jeremiásnak, amerikai unitárius hitrokonunk a neve, aki mint a népszövetség meghatalmazottja a magyar kormányt az ország talpraállításához segítette. Smith Jeremiás a munkájáért neki megszavazott tekintélyes összeget a magyar nemzetnek visszaajándékozta azzal a rendeltetéssel, hogy az magyar ifjak amerikai tanulmányának a finanszírozására fordítsák. Legközelebb három magyar ifju mérnök amerikai tanulmányutjára fordítatik az összeg egy része. Imé egy újabb nemes cselekedet, mit a magyar nemzet az amerikai unitáriusoknak köszönhet.

A szabadelvű keresztények Nemzetközi Kongresszusa ez év szeptember 4-én tartja nyolcadik kongresszusát Prágában. A világ minden részéről gyűlnek össze azok, akiknek az a meggyőződése, hogy a vallás nem zárkozhatik el a haladó fejlődés élet következményei elől. Egyházunk is képviselteti magát a kongresszuson. Erről jövő számunkban bővebben fogunk írni.

Egy 8 éves árva okos szelid leánykát ki fogadna örökbe? Jelentkezők irjanak Kiszpest, Irányi utca 68 Pap József címére.

Brassai emlékünnepelet tartottak június 12-én Kolozsvárt az unitáriusok. Az ősi kollégiumban és a nagy tudós hamvai sírjánál. Ugyanekkor tartották meg az 1887-ben végzett ifjak 40 éves találkozókat.

1-2 szobás nyaraló lakások olcsón kaphatók Szigetmonostoron, Bajosi István hitrokonunknál.

Demeter Lőrinc iskolai felügyelő-gondnok beiktató ünnepsége május 28-án volt a székelykereszturi unitárius főgimnázium új épületében szép ünnepély keretében.

HALOTTAINK.

Prof. F. J. Carpenter az Oxfordi unitárius theológiának nagy híri tanára, meghalt. Az ő nagy tudományos érdekeiről és a szabadelvű kereszténység ügye körül kifejtett munkálkodásáról lapunk következő számában emlékezünk meg.

Özv. Boér Elekné és dr. Deák Margit egyszerre indultak az örökkévalóság útján a földről a mennybe. Egy szelid jó anya és egy kedves leány, aki készütségével olyan szép reményeket nyújtott. Egyiket gyermekei a másikat szülei s testvére siratják. Fájdalmas könnyhullatás az ilyen sirás, mégis: „Boldogok, akik sirnak, mert megvigasztaltatnak“ . . . ott ahol egyszer újra találkozunk.

Csendes óra.

Reggeli imádság: *F. W. Newmantól.*

Tisztítsd meg a mi lelkünket, oh Atyánk, midőn e reggeli órában Hozzád közeledünk. Tisztítsd meg szívünket, hogy lelki szemünkkel láthassuk a Te szent jelenléteket. Minden reggelén, midőn a nap felkél, oly jól esik nekünk elmélkednünk a Te jóságodról és igazságodról, mig nem szívünk elragadva a Te magasztalásodba tör ki. Oh! Szentek Szentje, Jóságok Jósága világosíts meg bennünket, hogy rólad igazabbul gondolkodjunk s Tégedet mélyebben szeressünk. Mert az ember a hitnél magasabbra nem emelkedik, annál a hitnél, amely tudja, hogy az emberhez Te nagyon közel vagy és látja a Te kezede munkáját a csillagok világában és az emberi életben egyaránt. Láthatatlan és mégis mindig jelenvaló Barátunk őriz meg bennünket a gonosztól és erősíts bennünket, hogy elkerülhessük a rosszat és követhessük a jót.

Midőn erőt kérünk tőled a Te akaratod olvégzésére, tudjuk, hogy olyat kérünk amely neked tetszik. Atyánk! tégy csodát velünk, hogy önzökivánságainkat égő áldozatra tudjuk vinni a kötelesség szent oltárán a Te dicsőségére és embertársaink javára. Gyengőségünkben végy kezede minket! bánatunkban légy vigaszunk életünkben és halálunkban erős köziklánk. A te végtelen szereteteddel végy erőt a mi közömbösségünkön, hogy áldhassunk tégedet, mindeneknek dicsőséges Istenét nekünk embereknek pedig szerető édes Atyánkat Amen.

Felelős kiadó:

BIRÓ LAJOS.

BIRTALAN LAJOS

kárptos és diszitő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseke ovábbá szabadon álló ottomán ebédlő-diványok rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Két-, három- és négynyüstös
székely házi szőttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági
szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

k é s z i t ű n k

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítek. Javítását is vállalom. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből Telefon
186-87. alakult új vállalat 186-87

Szaktankönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

Kitüntetve 1903-ban és 1925-ben.

FÜRSZT ANTAL

divat és orthopéd cipész

Budapest, X. Százados-ut 21 szám.

Javításokat pontosan készítek. Levélhívásra azonnal jövök. Hitrokonoknak jutányos ár.

Korchma és Czirmayzongora-, pianinó- és harmónium
készítők

BUDAPEST, VII., DOB-U. 94-96

(Magyar Színház közelében.)

Készítünk: A legmagasabb igényeknek megfelelő új zongorákat, pianinókat és harmóniumokat a legprecízebb és legmodernebb vitelben. — Zongorák átalakítását, teljes kijavítását, bőrozését, fényezését és hangolását vállalják jótállás mellett.

Ezüstéremmel kitüntetve.

Rigó Ferenc

szobafestő és mázoló-mester

Hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal új szobafestést mint mázolást.

Levelező-lap hívásra azonnal jövök.

PESTERZSÉBET, JÁNOS-UTCA 66 SZÁM.